

בראשית הייתה משמעות...

סיכום נושא הבריאה וראשית האנושות

הרב פרופ' סר יונתן זקס

היהדות באה לעולם כקול מוסרי. היא כזו מראשית והתורה היא כזאת מבראשית. סיפור הבריאה בנוי כמעט יום יום, סביב השלד הקבוע הזה – "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי... וַיְהִי... וַיֵּרָא אֱלֹהִים... כִּי-טוֹב". טוב – זו המילה, זה הדגש. מעשה בריאה מתואר בשפה של מוסריות, לא בשפת המיתוס. גם לא בשפת המדע. הפסיקה והכימיה אינן מדברות על ה'טוב' של היקום. התורה כן.. היא רוצה שנדע כי יש לקיום ממד מוסרי.

[לאורך] אחד-עשר הפרקים הראשונים
של ספר בראשית התורה מבליטה
ארבעה סיפורים: אדם וחוה, קין והבל,
נוח ודור המבול, ומגדל בבל. בכל אחד
מהסיפורים הללו אלוהים בא במגע עם
האנושות. כל אחד מהם מבטא **שלב חדש**
בהבשלתו של המין האנושי... יש בהם קו
סיפורי של התפתחות **רוחנית ומוסרית**.
זוהי **דרמה פילוסופית** בארבע מערכות.

- אדם וחוה – התכחשות לאחריות אישית
- קין והבל – התכחשות לאחריות מוסרית
- נוח – כישלון בנוגע לאחריות קולקטיבית
- מגדל בבל – ניסיון לאיין את האחריות

... דרמה הדוקה, בארבע מערכות על אחריות
ועל התפתחות מוסרית. דרמה המציגה את שלבי
הבשלתה של האנושות, המקבילים לשלבי
ההתפתחות של הילד.

הדבר הראשון שאנו לומדים בילדותנו הוא
שמעשינו נמצאים בשליטתנו (אחריות אישית).
בשלב הבא אנו תופסים שלא כל דבר שאפשר
לעשות הוא גם דבר שמותר לעשות (אחריות
מוסרית).

השלב השלישי הוא ההבנה כי יש לנו חובות לא רק
כלפי עצמינו, אלא גם כלפי כל מי שלמעשינו יכולה
להיות השפעה עליו (אחריות קולקטיבית).

ולבסוף אנחנו מתוודעים לכך שהמוסר איננו רק
מוסכמה אנושית... יש סמכות העומדת מעלינו, ואנו
ממלאים את אחריותנו כלפיה על-ידי התנהגות
מוסרית (אחריות אונטולוגית).

היהדות השגיבה את האנושות... היא קבעה שהאדם
נברא בצלם אלוהים. אבל היהדות גם ידעה... להדגיש
שאין אדם שאין בו פגם, וגם גדולי הגדולים. אלוהים
איננו מבקש מאתנו להיות מושלמים. הוא כן מבקש
מאתנו **להסתכן למען בקשת הטוב והישר** ולהכיר
בכך שבדרך נעשה טעויות, כל אדם.

... החיים המוסריים עניינם **למידה וצמיחה** וידיעה
שגם הגדולים טועים וגם לרשעים יש צדדים של
חיוב. היא קוראת לנו להיות ענווים [צנועים] ביחס
לעצמנו ונדיבים כלפי אחרים. מזיגה ייחודית זו של
אידיאליזם וריאליזם היא המוסריות במלוא תובענותה
ובמלוא בשלותה.

האחריות היא באחריותנו...

